

PRATARMĖ

Žmogaus orientacijai kaip fiziniame, taip ir socialiniame pasaulyje būtini tam tikri atskaitos taškai, leidžiantys pozicionuoti save bei savo judėjimą aplinkos atžvilgiu – be tokių orientyrų žmogus paprasčiausiai neišgyventų. Eksperimentais patvirtinta, kad absoliučios tylos sąlygos žmogui neištveriamos net vieną valandą, nes jutiminių aplinkos orientyrų eliminavimas labai apsunkina balansavimą ir manevravimą, netgi paprasčiausios pusiausvyros išlaikymą, dėl ko žmogaus organizmas patiria didžiulį stresą, sukeltą net haliucinacijas bei panikos priepuolius. Nors nėra tiksliai žinoma, kodėl garsas yra toks svarbus savęs lokalizavimui, kokie procesai vyksta žmogaus organizme, praradus šį orientyrą, abejonių nekeltai tai, kad jis yra labai reikšmingas. Panašiai ir visiškoje tamsoje neturėdami atskaitos taškų, kurie padėtų nustatyti savo padėtį aplinkos atžvilgiu, žmonės praranda judėjimo trajektorijos pojūtį – galvodami, kad eina tiesiai, iš tiesų ima sukti ratus. Mokslininkai lig šiol neturi aiškaus atsakymo, kodėl taip nutinka, bet sutaria dėl vieno: žmogaus orientacijai erdvėje būtini tam tikri atskaitos taškai, kurie judant leidžia jam nuolat „persikalibruoti“. Tarkime, atvirame vandenyne, kuriame nėra žmogui suvokiamų vizualinių orientyrų, savo kelrodžiais jis pasitelkia dangaus kūnus, nes be jų praradęs vietos suvokimą savo kelionės tikslo gali ir nepasiekti.

Kadangi žmogus yra socialinis gyvūnas, analogiškai atskaitos taškai jam būtini ir norint sklandžiai keliauti po socialinį pasaulį, sąmoningai manevruoti jame. Jie susiję su klausimais: kas aš esu pats sau, kas aš esu aplinkinių, savo bendruomenės akyse, koks mano vaidmuo joje ir panašiai. Svarbiu orientyru socialiniame pasaulyje yra asmens tapatybė, kuri padeda įvertinti savo poziciją kitų bendruomenės narių bei kitų bendruomenių atžvilgiu, išskirti sau tikslus, prioritetus, pasirinkti veikimo kryptį ir būdą. Nors lieka neaišku, kaip tapatybė veikia žmogaus nuostatas, kasdienį elgesį, esminius gyvenimo pasirinkimus, jos svarba nėra

kvestionuojama. Tapatybės kaip pagrindo žmogui suvokti save ir aplinką svarba ypatingai išauga neįtikėtinai sparčiai kintančiame šiuolaikiniame socialiniame pasaulyje, kuriame anksčiau asmens savivokai svarbūs buvę orientyrai staiga praranda savo reikšmingumą ar net visiškai išnyksta.

Pastaruosius porą dešimtmečių nepaliaujamai augant interneto skvarbai, ir Vakarų pasaulyje jai įgaunant masinį pobūdį tiek viešajame, tiek privačiame gyvenime, vis labiau įsigali nauji informacijos sklaidos bei tarpasmeninio bendravimo kanalai. Informacinių technologijų plėtrai pasiekus tokį lygį, kad be jų nebeįsivaizduojamas kasdienis daugumos žmonių gyvenimas, keičiasi tradicinis mąstymas tiek apie pasaulį, tiek apie žmonių bendravimą jame, tiek apie žmogaus savastį, tapatybę. Šie neįtikėtinai spartūs pokyčiai bei jų sukeltos akivaizdžios pasekmės tarpasmeninės komunikacijos bei bendruomeninio gyvenimo kokybei tapo viena populiariausių pastarojo meto tyrinėjimo sričių. Tyrėjų darbą apsunkina tai, kad technologinio proveržio kuriama socialinė realybė yra ne tik kokybiškai labai naujas, bet ir be galo dinamiškas, transformyvus reiškinys – ji kinta tiesiog tyrėjų akyse, atsiskleisdama vis naujose skaitmeninėse platformose, atrodama vis naujas vartotojų išraiškų galimybes bei formuodama naujas bendravimo normas, tapdama teisinio reguliavimo objektu ir panašiai. Internetui peržengus pirminį greitesnės ir patogesnės komunikacijos bei duomenų perdavimo priemonės vaidmenį ir peraugus į kokybiškai naują žmonių mąstymą bei bendravimo kultūrą formuojantį veiksnių, imama vis labiau domėtis ir tirti jo kuriamas naujas saviraiškos galimybes bei keliamas grėsmės individo bei bendruomenės tapatybei.

Potradiciniame sparčių pokyčių ir globalėjančios kultūros pasaulyje silpnėjant ar iš viso išnykstant tradiciniams saviidentifikacijos orientyrams, tapatybės krizės, bandymai „atrasti save“ tampa šiuolaikinio žmogaus gyvenimo kasdienybe. Pasak Leonido Donskio, „globalizacijos paveiktame nūdienos pasaulyje, kuriame beveik nebeliko lokalinių civilizacijų ir tradicinės socialinės sanklodos, tapatybė nustojo buvusi priskyrimo ir paveldėjimo dalyku. Tapatybę tokiame pasaulyje mes sąmoningai pasirenkame“ (Donskis 2006: 70–71). Apie tai kalba ne tik psichologai bei socialiniai tyrėjai – ši problematika tampa kasdienio gyvenimo diskurso dalimi (Baumeister 1986). Kaip pastebi žymusis sociologas Zygmuntas Baumanas (2004), pati tapatybės samprata gimė susidūrus su gilia priklausymo krize. O juk kaip tik per priklausymą tapatybė dažniausiai ir apibrėžiama: asmens tapatybės formavimosi ir palaikymo pagrindu laikomas savo priklausymo žmonių grupei, bendruomenei suvokimas.

Nors tapatybės sampratą nagrinėja įvairios disciplinos, šiame darbe tiriama sociologinė tapatybės samprata, kildinanti ją iš kasdieninės tarpasmeninės komunikacijos ir socialinių sąveikų. Remiantis socialinės tapatybės teorijos prieiga, analizuojamas klausimas, kokį poveikį savivokai turi informacinėje visuomenėje esmingai kintantis komunikacijos būdas, gylis, turinys, aprėptis ir priemonės. Reikia pripažinti, kad nors tapatybė laikoma vienu reikšmingiausių „atradimų“ socialiniuose moksluose, kertiniu individo ir bendruomenės savivokos, elgesio motyvacijos, veikimo būdų bei jų tarpusavio sąveikos mediatoriumi, jos konceptualizacija šiandien ne tik tebeišlieka problemiška, bet netgi susiduria su naujais iššūkiais.

Kalbant apie tapatybę individo lygmenyje, pačia bendriausia prasme ji siejama su tam tikru paties žmogaus sąvokos, savo esybės suvokimu. Ši savivoka niekada nesiformuoja vienumoje, socialinėje izoliacijoje – ji bręsta žmonių sąveikose, vykstančiose tam tikrų socialinių struktūrų ir kultūros normų kontekste. Tačiau dėl ypatingai sparčių šiuolaikinės visuomenės kultūrinių ir technologinių pokyčių bei laisvėjančių socialinių santykių tradicinių asmens tapatybės žymenų svarba tolydžio mažta. Lygiagrečiai, interneto sklaidos paskatintas įtinklintas bendravimas sukuria naujo tipo komunikacijos erdves, kuriose žmonės gali visiškai naujai kurti ir tvirtinti savo tapatybes bendraudami vieni su kitais, nepaisydami atstumų ar laiko skirtumų ir peržengdami kultūrinių erdvių ribas.

Daugybei šiuolaikinio pasaulio gyventojų dalyvavimas virtualiuose sambūriuose tampa vis labiau savaime suprantamu dalyku, ir tai jau pasireiškia pačiose įvairiausiose veiklos sferose: pradedant nuo bendravimo su artimiausios aplinkos žmonėmis; tam tikrų laisvalaikio pomėgių populiarinimo; valstybės institucijų bendravimo su savo piliečiais; pereinant prie verslo, pasitelkiančio šias grupes komunikacijai su savo vartotojais; švietimo, kuriančio nuotolinio mokymosi centrus; mokslo bei technologijų, telkiančių tyrėjus pasidalinti savo idėjomis, išvalgomis bei atradimais ir t. t. Tuo pačiu bendravimas socialiniuose tinkluose¹ tampa galingu asmens tapatybės formavimo įrankiu bei ryškiai apšviesta sąvokos pateikimo kitiems

¹ Nors socialiniai tinklai gali būti įvairios prigimties, ir plačiąja prasme apibrėžiami kaip giminytės, draugystės, finansų ar bet kokiais kitais ryšiais tarpusavyje susijusių žmonių grupės, nepriklausomai nuo to, kokiais būdais tas susisaistymas sukuriamas ir palaikomas, čia ir toliau monografijoje bus kalbama būtent apie virtualius socialinius tinklus kaip vieną iš socialinių tinklų atmainų.

scena, ir dėmesį į tai atkreipia vis daugiau socialinių tyrinėtojų (Papacharissi 2002; Donah, Boyd 2004; Boyd, Ellison 2007 ir kt.). Neabejotinai, ir anksčiau savęs pristatymas kitiems – išvaizda, apranga, bendravimo maniera ir pan. – buvo svarbus asmens tapatybės formavimosi elementas, tačiau šiuolaikinės elektroninės technologijos tam suteikia beprecedentį mastą.

Iš pastaruoju metu ypač suaktyvėjusių diskusijų apie asmens tapatybės esmę, jos raidą neišvengiamai peršasi viena išvada – skaitmeninės komunikacijos aplinkos ypatumai iš esmės keičia tarpasmeninio bendravimo konteksto suvokimą, todėl skatina šių komunikacijos priemonių vartotojus ieškoti naujų būdų valdyti savęs pateikimą, manipuluoti informacija apie savo asmenį, o tai verčia socialinius tyrėjus ieškoti naujų tapatybės apibrėžčių, kurios labiau atitiktų šiuolaikinio pasaulio įvairovę, žmonių mobilumą (tiek geografinį, tiek socialinį) ir individualizmo kultūros suformuotą laisvo asmens pasirinkimo siekį.

Kalbant apie žmogaus tapatybę, neišvengiamai tenka paliesti ir bendruomenės klausimą, nes individualios tapatybės yra tvirtai įsišaknijusios į bendruomenines tapatybes. Šiuolaikinių technologijų pasaulyje kinta ir bendruomenės prigimtis: kuriasi kokybiškai naujos socialumo erdvės, kurių reikšmė bendraujant, kuriant viešąjį asmens įvaizdį, pateikiant save plačiai auditorijai tolydžio didėja. Naujosios komunikacijos technologijos sukuria naujus tarpasmeninio bendravimo būdus, o kartu ir naują bendrabūvio formą – vadinamąją „virtualiąją bendruomenę“, kur teritorinio artumo dėmuo praranda svarbą, labiau aktualizuojantis bendrų interesų, įsitikinimų, pasaulėžiūrų ir vertybių aspektui. Technologinės inovacijos sudaro galimybę socialinius ryšius perkelti į virtualiąją erdvę, taip padedant išsaugoti artimus ryšius su geografiškai nutolusiais, tačiau svarbiais žmonėmis, taip pat – užmegzti visiškai naujus ryšius, kurie kitaip nė nebūtų įmanomi. Formavęsi kaip privataus bendravimo terpė, kai į socialinius tinklus būrėsi vieni kitus bent šiek tiek jau pažįstantys žmonės, jie kūrė begalinio pasaulio atvirumą įspūdi; bet, tinklaveikai netrukus įgavus viešą pobūdį, socialinių tinklų vartotojams tenka vis aiškiau įsisąmoninti šioje erdvėje iškylančias grėsmes asmens saugumui, teisės į privatumą užtikrinimui.

Kadangi vis įprastesnė veikla pasauliniame tinkle yra būtent bendravimas, kyla daug diskusijų dėl čia besikuriančių socialumo ar bendruomeniškumo formų. Vos poros pastarųjų dešimtmečių technologinės

pažangos dėka interneto prieigą igijus reikšmingai pasaulio gyventojų daliai, susiklostė visos sąlygos skaitmeninėje erdvėje formuoti įvairaus pobūdžio, apimties ir bendravimo intensyvumo sambūriams. Tokie virtualūs socialiniai tinklai pradžioje panašėjo į pirminių tarpasmeninių ryšių oazę, nes atrodė, kad jiems būdinga visa, kas reikalinga autentiškai žmonių bendrystei: bendravimo spontaniškumas, betarpiškumas, jų narių interesų bendrumas ir vienas kito vadinimas „draugais“, išsivaidavimas iš hierarchinių santykių. Nenuostabu, kad pirmieji naujosios socialinės tikrovės tyrinėtojai suskubo šiems elektroninėmis interakcijomis susaistytų žmonių susibūrimams suteikti bendruomenių vardą. Atrodė, kad jau pats lūkestis virtualioje erdvėje atrasti šiltų tarpasmeninių santykių kuriamą bendruomenės rojų gali tapti save išpildančia pranašyste. Tokio optimizmo nestigo ir mokslinėje literatūroje. Tačiau šiai naujai socialumo terpei gyvuojant ilgesnį laiką (jei taip tikslu įvardyti kelių dešimtmečių laikotarpį) aiškėja, kad čia perkeliamos visos postmodernios visuomenės problemos, nuo kurių tarsi ir buvo norima pabėgti – visų pirma, susvetimėjimas, bendravimo fragmentiškumas, paviršutiniškumas. Be to, ilgainiui tampa akivaizdu, kad pati skaitmeninės erdvės prigimtis netgi naujai sukuria ar pagilina kai kurias įsisenėjusias socialines problemas. Būdama labai pagavi, įtraukianti, reaktyvi, dinamiška bendravimo terpė, kartu ji labai stokoja kritinio atstumo, gilesnio plūstančios informacijos apmąstymo, verifikacijos, todėl yra ypač manipuliatyvi, lengvai pasiduodanti žaibiškoms grandininėms reakcijoms į socialiai jautrias ar skandalingas „naujienas“. Vietoje idealistiškai įsivaizduojamo pasitarnavimo tarpasmeninei tolerancijai, lygiateisiškumui, demokratizacijai ar socialinės atskirties mažinimui, ji lygiai taip pat sėkmingai gali būti panaudota visiškai priešingiems tikslams. Tokiuose grynai į komunikaciją ir pramogą orientuotuose virtualiuose sambūriuose viešpatauja individualizmas ir fragmentiški interesai, asmeninių tikslų siekis ir pastangos norimai pristatyti save kitiems. Nuomonės lyderiais čia tampa anaipol ne išskirtine išmintimi ar aukšta morale pasižymintys tinklo nariai, atsakingai įvertinantys ilgalaikes savo raiškos socialiniame tinkle pasekmes kitiems nariams ir paties socialinio tinklo kokybei. Kaip tik priešingai, socialiniai tinklai dažnai virsta idealia erdve narcisistinėms asmenybėms reikštis, kurios juos naudoja anaipol ne bendruomeninei bendradarbiavimo dvasiai palaikyti, o visų pirma savajam *ego* pamaitinti,

išviešinti savo gyvenimą. Maža to, dėl socialinių tinklų naujienų srautui generuoti naudojamo algoritmo vartotojo elgsenos tinkle istorijos pagrindu prioritetas teikiamas jam įdomioms, patinkančioms žinutėms, dėl ko pats to nesuvokiantis žmogus yra uždaromas į savotiškas informacines celes, kuriose palaikomas ir sustiprinamas jo paties susikurtas pasaulio matymas ir mąstymas. Tokiu būdu atskiriems tinklo vartotojams tampant savo „asmeninių informacinių laukų“ centru, neįmanoma identifikuoti bendruomenės formavimuisi taip svarbių kolektyvinės tapatybės riboženklų. Visa tai anaiptol nesuteikia pagrindo kalbėti apie bendradarbiavimu grįsto ir į ilgalaikius grupės tikslus orientuoto socialinio telkimosi virtualiojoje erdvėje, todėl kai kurie socialiniai tyrinėtojai iš esmės abejoja virtualių sambūrių evoliucionavimo į visavertes bendruomenės perspektyva (Fernback 2007; Lockard 1997; Maffesoli 1996; Tardini, Cantoni 2005).

Šie ir kiti įtinklinto pasaulio reiškiniai skatina augantį mokslinį interesą bei naujų bendruomenės tyrimo priedų paiešką. Vieniems tyrėjams gana pozityviai vertinant interneto potencialą sustiprinti silpnėjančius tradicinių bendruomenių ryšius ir teigiant, jog socialiniai tinklai gali tapti pagrindu kurtis ištisoms virtualioms bendruomenėms, kiti jį vertina kaip tradicinių bendruomenių konkurentą, atitraukiantį žmones nuo betarpiško, *gyvo* bendravimo. Bandant išspręsti šį prieštaravimą, pirmiausia reikia aiškiai suvokti, kad virtualioji erdvė nėra vienalytė, ir pradėti nuo aiškios perskyros tarp komunikacijos neanonimiškose ir anonimiškose interneto aplinkose, nes individo buvimą ir veikimą šiose erdvėse lemia iš esmės skirtingos priežastys ir bendravimo logika. Pirmosiose individo apie save pateikiama informacija turi bent iš dalies atitikti realybę, nes šios bendravimo platformos įgauna bendruomeniškų susibūrimų pobūdį, kur dažniausiai stengiamasi užmegzti ir palaikyti autentiškus socialinius ryšius, todėl čia didele dalimi priimamos realaus gyvenimo normos bei vertybės, taip pat ir nuoširdumas, atvirumas. O štai antrosiose asmuo gali prisistatyti auditorijai bet kuo, nevaržomai eksperimentuoti su įvairiais socialiniais vaidmenimis – tiek realistiniais, tiek visiškai įsivaizduojamais, netgi fantastiniais, o tai galiausiai lemia komunikacijos pobūdį. Todėl neišvengiamai kyla klausimai, kokie yra savęs pristatymo skirtingose virtualiosiose aplinkose tikslai ir motyvai, kokia asmeninė informacija paprastai yra viešinama, kaip tai daroma, kiek šie virtualieji

autoportretai yra autentiški, ir ar jie gali būti laikomi asmens tapatybės išraiškomis? Vienareikšmiškai į juos atsakyti nėra paprasta, o dėl to tapatybės sampratos apibrėžtis šiuolaikinėje visuomenėje tampa tik dar keblesnė.

Spartūs socialiniai ir technologiniai pokyčiai lemia per pastaruosius porą dešimtmečių iš esmės besikeičiančią asmens tapatybės sampratą. Ilgą laiką vyravo vienalytės tapatybės samprata, kurioje vidinis asmens savimonės tęstinumo bei darnos pojūtis buvo laikomas esminiu sveikos asmenybės bruožu, o asmenybės fragmentacijos, dezintegracijos pojūtis – patologiniu asmenybės sutrikimu. Tuo tarpu vis daugiau laiko elektroninėje erdvėje praleidžiančio individo tapatybė tampa vis mažiau apibrėžta, laki, trumpam žaismingai prisiimama, „pasimatuojama“, konstruojama ir perkonstruojama. Štai kodėl ir mokslinėje literatūroje imama kalbėti apie „naujas“, „netikras“, „tiriamąsias“ ar „daugybines“ tapatybes – kaip atsakas į vykstančius socialinius pokyčius išskyla fragmentiškosios ar decentralizuotos tapatybės idėja. Asmuo imamas suvokti kaip neturintis esmingos, tęstinės ir sąlyginai stabilios tapatybės – ji tampa kintamuoju, lanksčiai prisitaikančiu prie konkrečios socialinės situacijos. Tačiau tokia tapatybės samprata nėra įtikinama: jai trūksta darnos, nuoseklumo, tęstinumo ir moralinio turinio. Šioje mokslo monografijoje keliamas klausimas, kas yra ta asmens tapatybės sutelktumo jėga, tapatybės formavimosi procesą organizuojantis principas, kuris į organišką visumą leidžia apjungti net konfliktuojančius tapatumus?

Kitas sociologiniu požiūriu ne mažiau svarbus klausimas – tai naujosios komunikacijos terpės vaidmuo puoselėjant ar ardant bendruomenes, skatinant ar slopinant kolektyvinių tapatybių konsolidaciją. Kalbant apie virtualųjį bendruomeniškumą, kaip viena iš didžiausių jo silpnybių dažnai įvardijama tai, kad jam trūksta tiesioginio tarpasmeninio bendravimo, tiesioginio verbalinio bei neverbalinio ryšio, puoselėjančio žmonių artumo, bendrumo jausmą. Nors rečiau akcentuojamas, tačiau ne mažesnis jo trūkumas siejamas ir su įtinkintos asmens tapatybės nepastovumu, neapčiuopiamumu, neapibrėžtumu – abejojama, ar tokia tapatybė gali būti pakankamas ilgalaikių konsoliduotų bendruomenių formavimosi pagrindas. Tam, kad žmonių sambūriai virtualiojoje erdvėje būtų tvarūs ir galėtų pretenduoti į autentiškos, o ne pseudobendruomenės vardą, reikalingas daug tvaresnis pagrindas. Juo galėtų tapti bendruomenės

narius siejančios pamatinės vertybės, padedančios jiems patikėti, kad jie nėra tiesiog atsitiktinai virtualaus pasaulio platybėse susitikusių žmonių grupė, leidžiančios jaustis susaistytais gilesne bendryste ir svarbiausia – patiems suvokti save kaip bendruomenę. Visa tai susiję tiek su bendruomenės narių tarpusavio pasitikėjimu, tiek su pasitikėjimu ir lojalumu pačiai bendruomenei, kurie taip pat yra esminiai bendruomenės dėmenys.

Šiame darbe kaip tik ir bus nagrinėjamos visuotinės skaitmenizacijos sudarytos prielaidos naujoms bendruomeniškumo formoms rasti. Neabejotinai, internetinio bendravimo įtaka bendruomeniškumui negali būti įvertinta vienareikšmiškai. Daug kas priklauso nuo „įtinklinto“ žmogaus išankstinių nuostatų, požiūrių bei vertybių, kurios lemia ir interneto naudojimo tikslus. Be to, būtina atsižvelgti ir į iš esmės besikeičiančią bendruomenės sampratą, kuri praranda anksčiau esminę teritorinio artumo savybę. Globalizacijos amžiuje vis svarbesnis tampa, Benedicto Andersono (1999) žodžiais tariant, „įsivaizduojamasis“ bendruomenės aspektas. Šiame socialiniame kontekste, bendruomenė gali būti suprantama kaip bendros kultūros raidoje ir kūryboje dalyvaujanti žmonių grupė, kuri nebūtinai yra susaistyta teritoriniais ryšiais.

Šiuolaikinėms komunikacijos priemonėms sparčiai išsigalint, jų poveikis individo tapatybei bei bendruomenių konsolidacijai vertas gilesnės analizės. Vakarietiškoje sociologinėje literatūroje gana plačiai nagrinėjama virtualiųjų bendruomenių kūrimosi (Rheingold 1993), bendruomeniškumo išsaugojimo internete galimybių (Blanchard, Horan 1998; Galston 2000; Wellman 2001; DiMaggio et al. 2001; Ferlander 2003), specifinės virtualiųjų bendruomenių kultūros formavimosi, taip pat įtinklintos terpės anonimiškumo bei kibernetinės tapatybės savitumo (Donath 1999) problematika. Klausimai, susiję su globalizacijos apskritai bei su sparčios naujų komunikacijos plėtros pasekmėmis socialiniam bendrabūviui, kelia mokslininkų susidomėjimą ir Lietuvoje. Deja, jų darbuose bei pasisakymuose vyrauja bendro pobūdžio įžvalgos, tiesiogiai neformuluojant klausimo apie bendruomeniškumo ir virtualios komunikacijos tarpusavio santykį. Pavyzdžiui, Marius Povilas Šaulauskas (2000; 2003) apmąsto pačią informacinės visuomenės sampratą; Juozas Algimantas Krikštopaitis (2002) nagrinėja individualios raiškos globalizacijos sąlygomis ir tapatumo

problemas; Rūta Žiliukaitė (2004) kelia klausimą apie interneto naudojimo poveikį socialiniams ryšiams bei socialiniam kapitalui.

Šioje mokslo monografijoje dėmesys sutelkiamas visų pirma į tapatybės ir bendruomeniškumo reiškinių tarpusavio sąsajas ir reikšmingas šių ryšių transformacijas šiuolaikiniame pasaulyje. Pabrėžtina, kad individualios tapatybės santykis su bendruomenine yra dvilypis: iš vienos pusės, žmogaus savivokai labai svarbu, su kokiais bendruomenėmis jis save tapatina; iš kitos pusės, individualiai jausenai svarbu ir tai, kaip asmuo išskiria save iš kitų bendruomenės narių. Tad pirmasis monografijos skyrius gvildena tapatybės problematiką socialiniuose moksluose, aptariant tiek tradicinę jos konceptualizaciją, tiek šiandieninės socialinės tikrovės keliamus iššūkius, ypatingą dėmesį skiriant kokybiškai naujos virtualaus bendravimo aplinkos įtaką asmens savikūrai. Antrajame skyriuje dėmesys sutelkiamas į bendruomeniškumo klausimą, apžvelgiant naujai besirandančias socialinės komunikacijos erdves bei jose besimezgančias naujas bendruomeniškumo ar pseudobendruomeniškumo formas. Skaitmeninių komunikacijų technologijų plėtra sudarė prielaidas rasti ir žaibiškai išpopuliarino naujus, dažnai patogesnius ir pigesnius tarpasmeninio bendravimo būdus, sukurdamos visiškai naujo tipo socialumo erdves. Siekiant adekvačiai suvokti šias galias permainas, vykstančias vis labiau medijuotame pasaulyje, būtina atsižvelgti į iš esmės besikeičiančią bendruomenės sampratą, kuri praranda anksčiau esminę teritorinio artumo savybę. Trečiajame skyriuje reziumuojami modernių technologijų pasaulyje tapatybei ir bendruomenei kylantys iššūkiai bei galimybės socialinei teorijai atliepti šiems pokyčiams, ieškant naujų tapatybės konsolidacijos orientyrų bei šiuolaikinių bendruomenių telkimosi ašiu. Pastaruoju metu įsigalinčios asmens tapatybės kaip fragmentiško, situacinio ir lakaus darinio sampratos stokoja šios tapatybės konsoliduojančių principų konceptualizavimo – lieka neaišku, kas nuolatinio kismo socialinėje aplinkoje ją saugo nuo patologinės dezintegracijos. Šioje tarpdisciplininėje studijoje formuluojama tapatybės kaip nepaliaujamo vertybinio savęs įprasminimo proceso koncepcija leidžia atsakyti į šiuolaikinio besifragmentuojančio pasaulio keliamus iššūkius, neprarandant esminio tapatybės sampratos dėmens – nuoseklaus vidinio tapatumo pačiam sau.